

Svensk övervakning har djupa rötter

En artikel från tidningen GP som fördjupar informationen till alla som inte vet...

FRA-debatten slog ner som en blixtnedslag från klar himmel. Så såg det i alla fall ut för många. Men frågan om hemlig övervakning har djupa rötter i den svenska historien.

Politikerna insåg inte vilken dynamit de fyrade av när de klubbade FRA-lagen. Folk har ställt sig frågande till beslutet och några riksdagsledamöter har sagt att de inte vetat vad de röstade för när de sa ja till FRA-lagen. Och det är inte så konstigt, för det var aldrig meningen att någon skulle förstå vad den här lagen gick ut på. Det menar Wilhelm Agrell, professor i underrättelseanalys vid Lunds universitet.

- Man har vinnlagt sig om att uttrycka sig svävande. Det fanns ingen ambition att kommunicera detta till allmänheten och det får man äta upp nu, säger han.

Underrättelseverksamheten i Sverige har alltid varit en ljusskygg företeelse. Det började med Allmänna säkerhetstjänsten som byggdes upp under andra världskriget. Utan riksdagens vetskap.

- Den är totalt bortglömd i dag, men viktig, för den drev fram frågan om massavlyssning av medborgarna, säger Wilhelm Agrell.

Han liknar Allmänna säkerhetstjänsten vid Stasi på så sätt att den kollade all teletrafik och brev.

- Man bygger upp den här verksamheten i ett klimat där "en svensk tiger", där "det goda samhället" ska se till att folk inte pratar bredvid mun om det som rör rikets säkerhet.

Ser paralleller förr och nu

När Allmänna säkerhetstjänsten av misstag kom till allmänhetens kännedom var det inte i första hand massavlyssningen som upprörde, utan vad de gjort med uppgifterna. Det visade sig att svensk polis samarbetat med Gestapo och lämnat ut uppgifter om icke svenska medborgare till Tyskland.

- Inte för att de gjort något brottsligt, utan för att man inte ville störa de vänskapliga relationerna med Tyskland. Här finns tydliga paralleller till dagens situation, säger Wilhelm Agrell och syftar på Sveriges relationer med USA bland andra.

Efter kriget upplöstes Allmänna säkerhetstjänsten, men sedan tog kalla kriget vid och regeringen utfärdade tillstånd för FRA att spana i kabel. Utan att riksdagen fick veta. Under 1960-talet inrättades IB. Utom synhåll för riksdagen. Dess existens avslöjades 1973 med dunder och brak. IB-affären har sedan kletat sig fast vid socialdemokratiska politiker i form av nya avslöjanden och krav på upprättelse från dem som blev åsiktsregistrerade.

Spana i kabel

Anders Björck blev försvarsminister i den borgerliga regeringen som tog över styret 1991. Och kanske var det för att slippa stå till svars för tidigare regeringars överträdelser som han drog in det kabelspaningstillstånd som utfärdades i och med kalla kriget.

- Han hade ju IB-affären att titta på och hur det har smittat av sig på nästa regering, säger Wilhelm Agrell.

Det fanns fler skäl att dra in tillståndet. Att spana i kabel hade blivit omodernt.

Satellitkommunikation var det som gällde.

Wilhelm Agrell betraktar detta som ett misstag från Björcks sida eftersom kommunikationen snart nog började gå i kabel igen. Å andra sidan kunde ju inte Anders Björck förutse den tekniska utvecklingen.

Mot slutet av 1990-talet började FRA och försvarsdepartementet att titta på kabelfrågan igen. Och sedan dess har de arbetat med det underlag som till slut mynnade ut i dagens FRA-lag. Parallellt med FRA-lagens tillblivelse vid försvarsdepartementet arbetade Justitiedepartementet med att ta fram ett lagförslag om buggning. Buggningsförslaget vållade stor debatt våren 2006. Det var i och med det här förslaget, menar Wilhelm Agrell, som integritetsfrågan kom upp på dagordningen.

När FRA-lagen röstades igenom gjorde många medborgare en koppling till det gamla buggningsförslaget.

En tradition av statligt hemlighetsmakeri har alltså krockat med en medborgerlig vaksamhet och krav på att få veta. Därav alla frågor och bristen på vilja att svara. Därav det uppskruvade tonläget.

Men hur är det då, behöver vi oroa oss för att bli avlyssnade? Absolut, menar Wilhelm Agrell. FRA-lagen har öppnat för möjligheten att avlyssna vanliga medborgare. Och vem vet hur världen ser ut om tio år? Kanske finns det då behjärtansvärda skäl att använda sig av den möjligheten.

Jennie Danielsson

031-62 40 00 jennie.danielsson@gp.se